

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejemlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 5. marca 1897.

Politiški oddelek.

Tajna volilna pravica.

Deželni odbor kranjski je predložil deželnemu zboru nov načrt deželnozborskega volilnega reda, po katerem bi se na Kranjskem upeljale za kmetske občine neposredne in tajne volitve. Sestavljen je popolnoma po načrtu dolenjeavstrijskega deželnozborskega volilnega reda. Pričakovati bi bili, da bodo vse stranke z veseljem pozdravile ta načrt volilnega zakona, tem bolj, ker so glasila obeh strank pisale v enakem smislu.

Tajna volilna pravica je najboljšo jamstvo za čiste volitve. Pri taki volilni pravici je izključen vsak pritisk denarnih in drugih mogočnejšev na volilce. Volilec lahko voli popolnoma po svoji vesti, naj so ga poprej še tako obdelovali, da naj voli tega ali onega. Pokaže se torej pravo narodno mnenje. Zato pa mora vsaka ljudska stranka delati na to, da se take volitve upeljejo.

Zato smo se čudili, ko smo čitali v graški „Tagesposti“ poročilo iz Ljubljane, da je gospod kanonik Kalan izstopil iz odseka za premembo volilnega reda, ker se ni vjemal s stališčem, katerega katoliška stranka zavzemlje v tej stvari. On je za tajno volilno pravico, dočim je večina njegove stranke proti njej. Če je to res, je gosp. kanonik gotovo moško ravnal, da je drugemu naredil prostor, da bode volilni red pačil, ne pa on. Seveda še lepše bi bilo od njega, da jo taki stranki, ki se boji poštene volitve, obrnil hrbet. Poročilo v „Tagesposti“ sumniči g. kanonika, da se v tem oziru strinja s krščanskim socijalistom g. dr. Krekom. To sumničenje je pač vsega obsojanja vredno. Za tajno volilno pravico je vsaka poštena stranka, in ni treba, da bi zaradi tega že kdo bil socijalist.

Ni še tako dolgo, ko je katoliška stranka tožila, kako da zlasti na Notranjskem pritiskajo nekateri magnatje na volilce, da se potem ne upajo oddati svojih

glasov katoliškemu kandidatu. Kako lepa priložnost je sedaj, da se naredi konec takemu nepoštenemu postopanju. Če se upeljejo tajne volitve, bode vsak tak pritisk nemogoč. Tudi je vsako podkupovanje izključeno, ker nikdo ne bode dajal denarja volilcem, ker ve, da nima nobenega jamstva, da bi volili zares po njegovem.

Na drugi strani se je pa zatrjevalo, da baš katoliška stranka grozno pritiska na volilce, da torej baš vsled tega pritiska niso izraz pravega ljudskega mnenja. Posebno po Notranjskem se neki ljudje ne upajo več po svojem prepričanju voliti, posebno tisti, ki so kaj dolžni pri posojilnicah, ki jih je osnovala katoliška stranka. Mi tega nismo verjeli, če tudi smo slišali mnogo o hudih agitacijah. Tode če bode pa katoliška stranka se upirala tajni volilni pravici, bode pa vsak razsoden človek moral verjeti, da je vse to in še mnogo več res, in da katoliška stranka se popolnoma neutemeljeno ponaša, da je narod za njo, temveč uspehe je dosegla le z volilno korupcijo.

Neki duhovnik je zadnji čas stotak ponujal javno po listih, da se mu dokaže, da je pri volitvah pritiskal. Nam niso znane dotične razmere in zato je tudi ne trdimo, da je dotični gospod zares se zakrivil kake nepoštenosti. Reči pa moramo, da se s takim ponujanjem stotakov prav nič ne dokaže in ne opere. Ljudje, ki so se dali s pretenjem pripraviti, da so volili po volji koga drugega, se gotovo potem ne bodo upali proti dotičniku pričati. Sila, ki je prvi pot uplivala na nje, uplivala bode tudi še v večji meri drugi pct. Takemu sumničenju se naredi jedino konec, ako se upelje tajna volilna pravica.

Tajna volilna pravica bode tudi ugodno uplivala na družbine razmere. Sedaj se zlasti po Notranjskem, kakor čujemo, vsled hudih volilnih agitacij ljudje smrtno sovražijo mej seboj, ako so različnega političnega prepričanja. V bodoče tega toliko ne bode. Kdor se morda zaradi svojega političnega prepričanja ne bode maral komu zameriti, pa bode molčal, kako je volil. Tudi ne bode toliko tožb zaradi razžaljenja časti.

Nekateri ljudje se boje, da bodo zavladali potem socialisti, ako se upelje občna volilna pravica, kar bode veljalo tudi za peto kurijo. Taka misel je neopravičena. Prvič se sploh na to ni ozirati, katere stranke bodo potem zmagale. Pošten zakonodajalec ima le skrbeti, da volitve pokažejo pravo ljudsko mnenje, naj so potem voljeni katoličani, narodnjaki ali najhujši socialisti. Sicer je pa strah pred socializmom neopravičen.

Peta kurija ima le 72 poslancev in če vse te kdaj dobe socialisti, še ni nobene nevarnosti, a jih ne bodo. V Nemčiji imajo občno, jednako in tajno volilno pravico, a vendar socialisti niti 50 poslancev izmed 400 ne morejo dobiti. Sicer je pa pomisliti, da socializma tajne volitve ne ustavijo. Socijalistični delavci so dobro organizovani in noben tovarnar se ne bode upal jih zaradi volilne pravice odpuščati iz dela, ker ve, da bi potem težko dobil druge, kajti zaradi jednega bi vsi začeli štrajk. Pokazalo se je celo, da se javne volilne pravice znajo poslužiti socialisti. Organizovano delavstvo, ki je precejšen konzument, pritiska na male obrtnike in rokodelce, ki morajo z njimi voliti, ker se sicer začne agitacija proti njih podjetjem.

Nadejamo se pa, da poročilo „Tagesposte“ ni resnično in da je g. Kalan iz kakega družega uzroka izstopil iz dotičnega odseka, kajti misliti si ne moremo, da bi si naša katoliška stranka hotela s tem, da se poteguje za javno volilno pravico, pritisniti pečata nepoštenosti in nasilja.

Politični pregled.

Občinske volitve v Trstu so za Slovence v okolici ugodno izpale. Zmagali so z vsemi šestimi kandidati. Lahi zgubili so jeden mandat. V mestu so pa zmagali v vseh volilnih razredih iredentovci, kar je pač velika blamaža za vlado, ki je iredentizmu vedno gladila in pospeševala. Seveda Rinaldini bode skušal na Dunaju izvoljence naslikati za nedolžna jagnjeta in se mu to najbrž tudi posreči. Italijani imajo v višjih krogih še vedno kaj uplivne zagovornike, zato pa lahko store kar hote. Bati se jim ni, da bi zgubili zaupanje višjih krogov.

Koroški deželni zbor je sklenil, da na osebne dohodninski davek se na Koroškem ne bode smelo nalagati nobene deželne ali občinske priklade.

Štajersko veleposestvo pravi v svojem volilnem oklicu, da hoče posebno varovati predpravitve nemščine, ker je posredovalno kulturno sredstvo in jamstvo za jedinstvo države. Vidi se, da štajerski veleposestniki še vedno ne morejo priti do prepričanja, da bi narodna enakopravnost bila najbolje jamstvo za jedinstvo države in da nemščina tudi pri napredujočem razvoju nenemških slovstev nima tacega pomena, kot ga je imela nekdanj. Nadalje so štajerski veleposestniki izrekli se proti vsakemu socializmu. Po vsem so pokazali, da so zastarela stranka, ki nima niti smisla za potrebe in duh sedanjega časa, ki se vzdržuje le še po neopravičenem privilegiju, ki ga ima glede volilne pravice veleposestvo.

Državnozbornske volitve in socialisti. — Socialna stranka je pri volitvah dosegla večje uspehe, nego je pričakovala. V državni zbor sicer ne spravi dosti mož, ker pri tako velicij volilnih okrajih kmetske občine majorizujejo mesta, a volitve so pokazale, da je socializem že kaj mogočen v Avstriji. V Lincu zmagali so socialisti z vsemi 90 volilnimi

možmi, v Toplicah s 84, v Liberci s 76, tudi v Solnogradu, Budjevicah, Steyru, Weyperu so socialisti zmagali z mnogimi volilnimi možmi. Volitve so jasno pokazale, da se socializem ni razširil samo med delavci, temveč tudi med malimi kmeti, obrtniki in učitelji in nižjimi uradniki. Mnogo je socialistom to koristilo, ker nobena dosedanjih strank se ni posebno naklonjena kazala nižjim stanovom, ko je šlo za razširjenje volilne pravice.

Prvi državni poslanec je že voljen in to je opat Treuenfels. Volilo ga je tirolsko cerkveno posestvo s šestimi glasovi proti petim. Cerkevno posestvo na Tirolskem, ki voli jednega poslanca, ima najmanj volilcev. Ti gospodje pa ne pridejo volit, temveč na poziv namestništva pošljejo pismeno svoje glasove. Ko vse glasovnice pridejo k namestništvu, se pa razglasi, kdo je izvoljen. Tako je mogoče, da je Treuenfels že izvoljen, predno so se povse volitve prav za prav že pričele.

Nemčija. — V nemškem državnem zboru razpravljali bodo v kratkem o dveh predlogih, katera sta bila že opetovano stavljena, a ju je vlada še vselej znala pokopati. Katoliški centrum je predlagal, da naj se odpravi zloglasni zakon proti jezuitom, liberalci pa zahtevajo, da se uvedejo dijete za državne poslance, katerih doslej niso imeli. Proti dietam je bil svojedobno posebno Bismarck, ker se je bal, da bi se potem marsikateri vrgel na izključno politiško polje, in bi tako nastali izkušeni politiki, kateri bi se ne dali tako lahko od vlade za nos voditi. Sedaj ima ta predlog veliko upanja, da prodere. Vlada stavi velike zahteve za ojačenje pomorstva. Močni stranki katoliškega centruma in liberalcev bodo pa le tedaj dovolili v to vladino zahtevo, če se tudi njim ustreže in sprejmeta od njih stavljena predloga. Odločno proti zahtevam za pomorstvo bodo pa nastopili socialni demokratje.

Kreta. — Po dolgem sklepanji so se vevlasti konečno zjedini o načelni rešitvi krečanskega vprašanja. Vsaj poročila vedo za enkrat povedati, da vlada jednost med vevlastmi. Vevlasti prevzemo v sultanovem imenu pomirjenje Krete. Sultan bo pač še nadalje pokrovitelj, a otok Kreta pa dobi najširšo avtonomijo. Mobilizovanje turških vojakov se ima takoj ustaviti in Grki morajo zapustiti Kreto. Krečanski kristijani niso zadovoljni, da se jih hoče pomiriti samo z dovolitvijo popolne avtonomije, marveč izjavljajo naravnost, da ne odjenjajo poprej, dokler se Kreta ne zjedini z materno Grško deželo in se oni popolno ne osvobode turškega jarma. Vstrajati hočejo, četudi vevlasti proti njim nastopijo. — Vevlasti so sklenile Grke prisiliti, če se z lepa ne umaknejo z otoka. — Napram korakom vevlastij se je grški kralj Jurij izjavil, da mu je popolno vse jedno, naj pride karkoli hoče, ker je gotovo, da ima Grška pravico do Krete. On hoče vstrajati do skrajnosti. Tudi raje odstopi, če bi se Grška morala udati. Grški narod zahteva od njega, da reši Krečane. — Poslaniki evropskih velesil so baje že izročili grški vladi skupno noto, v kateri se ta pozivlje, da odzove s Krete vojne čete in brodovje. — V Atene je došlo 39 kretske odposlancev, kateri so kralju prinesli posebno spomenico. Krečanski Grki izjavljajo v njej, da zahtevajo združenje Krete z Grško, a da bodo nadaljevali boj, če bi velesile skušale kretske vprašanje rešiti drugače. — Med tem se vrše na Kreti krvavi poboji. Mohamedanci ropajo in požigajo. Pri tem pa pazijo, da ne pridejo v konflikt z vevlastmi. Vidi se, da je njih postopanje pre-mišljeno.

Turčija. — Vlada je v škripcih, ker ve, da ne more ničesar dobrega priti za Turčijo. Ne samo Kreta jih boli, temveč tudi po drugih pokrajinah vse vre. Da vduši to gibanje, jela je Turčija mobilizovati. V orožje hoče postaviti za enkrat 20.000 mož. Le žalostno je, da je turška vojska popolnoma propala. Ne le nobene discipline ni med vojaki, tudi nobena izurjenost jim ni lastna. Čudno ni, da je tako. Vojaki se ne urijo, kakor bi se imeli, mnogo jih je, ki še streljati